

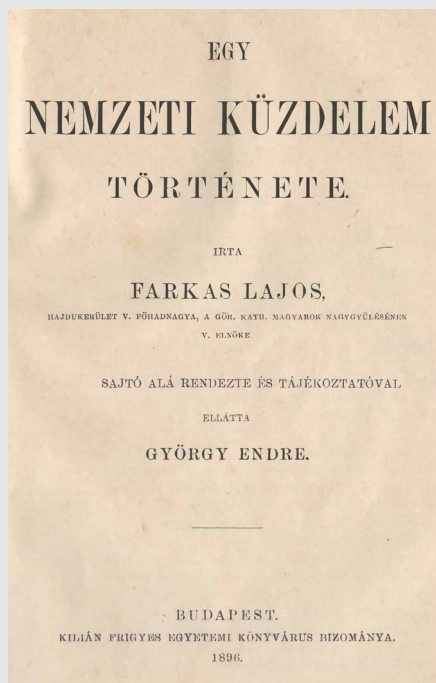
VÉGHSEŐ TAMÁS

Ahol minden elkezdődött...

150 éve történt a hajdúdorogi nagygyűlés

A kedves Olvasó talán kissé érzélgősnek, patetikusnak vagy csak szimplán túlzónak találja a fenti címet, amint rájön, hogy ez a cikk nem egy romantikus szerelmi történetről, hanem a magyar görögkatolikusok első országos nagygyűléséről szól, melyre éppen 150 évvel ezelőtt Hajdúdorogon került sor. A történész azonban tényleg nem állíthat mást, mint amit a cím megfogalmaz, hiszen a hajdúdorogi nagygyűlés valóban a szervezett magyar görögkatolikus mozgalom első pillanata volt. Az az origó, ahonnan a hosszú küzdelmek útjukra indultak, hogy elvezessenek oda, amit ma Görögkatolikus Metropóliaként ismerünk.

Az 1868. április 16-17-én megrendezett nagygyűlés előzményeit és részleteit Farkas Lajostól, az esemény szervezőjétől tudhatjuk meg, aki 1896-ban „Egy nemzeti küzdelem története” címmel kiadta visszaemlékezéseit a magyar görögkatolikusok mozgalmáról. A szerző nem csupán szubjektív visszaemlékezéseit közli, hanem a nagygyűlés hivatalos jegyzőkönyvét és más dokumentumokat is közread, ezért munkája nélkülözhetetlen forrása a történeti kutatásoknak.

Farkas Lajos Hajdúdorog főhadnagya (ma polgármesternek neveznénk) volt, aki az 1848/49-es szabadságharcban honvédszázadosként vett részt. Hajdúdorog szülöttjeként a magyar haza iránti elkötelezettsége mellett görögkatolikus egyházához való ragaszkodása határozta meg az életét. A magyar nyelv liturgikus használata és ezen gyakorlat törvényesítése természetes igényként fogalmazódott meg számára is. Kortársaival együtt semmi többet nem kívánt, mindössze azt, hogy Magyarországon magyarként magyarul imádkozhasson szeretett görögkatolikus templomában. Fial jogászhallgatóként részt vett az 1843-as pozsonyi országgyűlésen, ahol tanúja lehetett annak, ahogyan a görögkatolikus liturgikus könyvek magyarra fordításának kérdését a képviselők pénzhíányra hivatkozva levették a napirendről. Sokan – köztük az ifjú Farkas Lajos is – megdöbbentek ezen a szűkkeblűségen, mivel nyilvánvaló, hogy nem az anyagiak hiányoztak, hanem a politikai akarat. Farkas Lajos harcostársaival együtt még hosszú évtizedeken át számtalan alkalommal találkozott ezzel az elutasítással, melynek háttérében a magyarság és a bizánci szertartás összeegyeztethetőségétől való idegenkedés állt. Mintha a magyar identitás és a görögkatolikus lét között egy „vörös vonal” húzódt volna, melynek átlépése sokak szemében elképzelhetetlen és nemkívánatos volt.

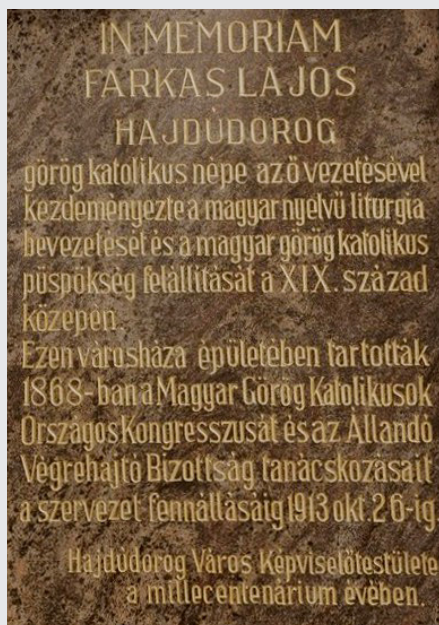

Farkas Lajos fénykép alapján készült portréja a Vasárnapi Újságban

A szabadságharc után Hajdúdorogra visszatérve támogatta a helyi gyakorlat továbbfejlesztését, vagyis a magyar nyelvű templomi szertartások körének bővítését és a kézíratos fordítások terjesztését. Ebben a törekvésében hathatós támogatást kapott Szabó György parókustól és Görög Pál segédlelkész-től, akikről elismerő szavakkal emlékezik meg könyvében.

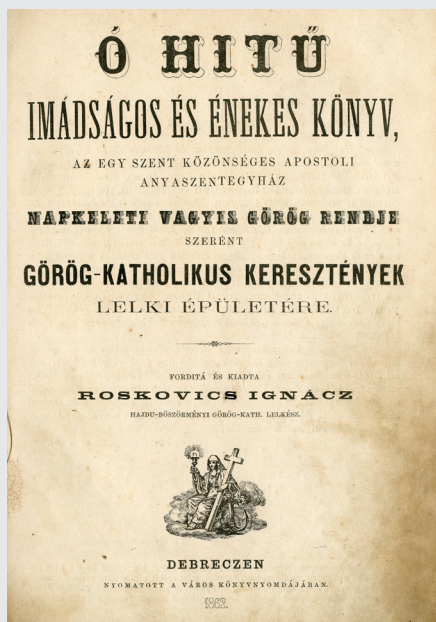
Farkas Lajos és társai a magyar nyelv használatának szentesítését megyéspüspöktől, Popovics Bazil munkácsi püspöktől remélték és kérték. A püspök elvben támogatta az ügyet, de annak törvényesítése meghaladta jogkörét, mivel a liturgikus nyelv kérdésében a Szentszék volt jogosult nyilatkozni és dönteni. Ez a felismerés arra a meggyőződésre vezette Farkas Lajost, hogy a magyar nyelv liturgikus használatának szentesítését csak egy magyar jellegű görögkatolikus egyházmege révén lehet elérni. Elsődleges feladatként tehát azon magyar nyelvű görögkatolikus egyházközségek összefogása jelentkezett, melyekből az új egyházmege megszervezhetővé válik.

Az 1868 áprilisában megrendezett nagygyűlés feladata tehát az volt, hogy számba vegyék és összefogják azon egyházközségeket, amelyek a magyar liturgikus nyelv használatáról hasonlóképpen gondolkodtak. Hajdúdorog egyházi és világi vezetői felvállalták a szervezés feladatát. Meghívóleveleket intéztek azokhoz az egyházközségekhez, amelyekben tudomásuk szerint már valamilyen szinten használatban volt a magyar nyelv a templomi szolgálatokban. A nagygyűlés és az összefogás sürgősségét indokolta Iosif Papp-Szilágyi nagyváradi püspök intézkedése is, mellyel megtiltotta a makói görögkatolikusoknak a magyar nyelv templomi használatát. Ez világossá tette mindenk számára, hogy a magyar görögkatolikusok mozgalmának nemcsak a közönyt és érdektelenséget kell leküzdenie, hanem a kifejezett ellenállást is, melyet elsősorban a román egyházi vezetők részéről tapasztaltak.

Farkas Lajosra és a nagygyűlésre emlékező tábla a hajdúdorogi városházán

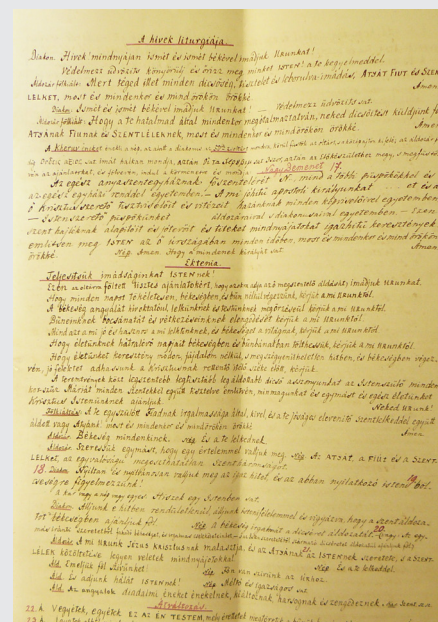
A meghívólevelekre több mint félszáz egyházközség reagált pozitívan. Ezekből a közösségekből április 16-ára 220 képviselő érkezett Hajdúdorogra. A küldöttek először magyar nyelvű liturgián vettek részt az átépítés alatt álló templomban, majd Farkas Lajos elnökletével és Szilvássy István Csanád megyei főjegyző vezetésével kezdetét vette a kétnapos tanácskozás. A nagygyűlés megállapította, hogy Magyarországon a bizánci szertartású katolikus és ortodox egyházkormányzati egységek alapvetően nemzetiségi jellegűek. Az 1853-ban létrehozott két új görögkatolikus egyházmegye, a lugosi és a szamosújvári szintén nemzetiségi alapon szerveződtek. Így kialakult az a helyzet, hogy Magyarországon minden bi-

Roskovics Ignác 1862-ben megjelent énekeskönyve

zánci szertartású népnek van saját egyházkormányzata, csak éppen a magyaroknak nincs. A magyar görögkatolikusok román és ósláv liturgikus nyelvű egyházmegyékhöz tartoznak, ami az asszimiláció veszélyét rejti magában. A küldöttek valós veszélynek tartották a magyar görögkatolikusok elrománosodását és elszlávosodását. E veszély elhárítása és a magyar liturgikus nyelv használatának szentesítése érdekében szükségesnek tartják egy magyar görögkatolikus egyházmegye felállítását Hajdúdorog székhellyel. A megvalósításhoz szükséges lépések megtételét egy, a nagygyűlés során megválasztott Állandó Bizottságra bízta. Ezzel szervezett formában is létrejött a magyar görögkatolikusok mozgalma.

Farkas Lajos visszaemlékezéséből világosan kiolvasható az az öröm, melyet a nagygyűlés résztvevői éreztek. Ez az öröm az egymásra találás öröme volt. A küldöttek első alkalom-

Roskovics Ignác liturgiafordításának eredeti kézirata 1863-ból az Esztergomi Primási Levéltárban

mal mondhatták ki hivatalos helyen, hogy ők magyar görögkatolikusok, és több vármegyére kiterjedő közösséget alkotnak. Olyan közösséget, melynek tervei és álmjai, tetteire és áldozatára kész tagjai vannak. Az öröm perceiben nem is sejtették, hogy az út, melyen közösen elindultak, milyen rögös és nehéz, hosszú és megalázó kudarcokkal teli út lesz. Meg sem fordult a fejükben, hogy a legtöbben – ahogyan Farkas Lajos sem – nem éltek meg a Hajdúdorogi Egyházmegye felállítását 1912-ben...

Kései utódokként hálás szível emlékezünk vissza a hajdúdorogi nagygyűlés lelkes szervezőire és résztvevőire. Mi abban a lelki-szellemi épületben élünk, melynek alapjait ők vetették meg.

**Minden ott kezdődött el,
150
évvel ezelőtt.**

**A hajdúdorogi nagygyűlésre emlékezve
a Szent Atanáz Görögkatolikus Hittudományi Főiskola
2018. április 13-án (péntek)
TUDOMÁNYOS KONFERENCIÁT SZERVEZ
Nújregyházán.**

**Másnap, április 14-én (szombat) a Görögkatolikus Metropólia
Hajdúdorogon rendez megemlékezést.**